

หัวข้อวิทยานิพนธ์(ภาษาไทย)

ความจำเป็นและแนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวใน

ชุมชนพักอาศัยเขตเมือง กรณีศึกษาเปรียบเทียบ

ชุมชนบ้านครัวเหนือและชุมชนวัดสุวรรณาราม

นักศึกษา

นางสาวเบญจพร แก้วอุไทย

รหัสประจำตัว

47061521

ปริญญา

การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

พ.ศ.

2550

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.นพดล สหชัยเสรี

บทคัดย่อ

ปัจจุบันพบว่านโยบายของรัฐในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวแก่ชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่สีเขียวของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของผู้อยู่อาศัย การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลต่อความต้องการพื้นที่สีเขียวของชุมชน นอกจากนี้เพื่อวางแนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวแก่ชุมชนพักอาศัยในเขตเมือง การวิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความต้องการพื้นที่สีเขียวและความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนที่มีลักษณะต่างกัน โดยใช้พื้นที่ชุมชนบ้านครัวเหนือและชุมชนวัดสุวรรณารามเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกสู่ระดับท้องถิ่นเป็นกรอบในการศึกษา โดยเน้นพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว แนวคิดความต้องการเพิ่มพื้นที่สีเขียว แนวคิดด้านการจัดการพื้นที่สีเขียว และแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและการมีส่วนร่วม ในการศึกษาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและวางแนวทางการวิจัยที่เหมาะสม

การวิจัยได้เก็บข้อมูลจากชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม 2549 ผู้วิจัยอาศัยวิธีการสำรวจภาคสนามในการเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ สำหรับข้อมูลด้านลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยได้อาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถามจากตัวแทนครัวเรือนจำนวนชุมชนละ 200 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาสามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความต้องการพื้นที่สีเขียว 2) ลักษณะทางกายภาพที่กำหนดความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน ในด้านความต้องการพื้นที่สี

เขียว การศึกษาพบว่าลักษณะทางกายภาพของชุมชนส่งผลต่อระดับความต้องการพื้นที่สีเขียวของผู้อยู่อาศัย โดยพบว่าผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีความหนาแน่นสูงมีความต้องการพื้นที่สีเขียวมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่มีความหนาแน่นต่ำ นอกจากนี้พบว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งได้แก่ การศึกษา รายได้ ขนาดครัวเรือน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ภูมิลำเนา ระดับความสัมพันธ์ในชุมชน ประสบการณ์การไปใช้พื้นที่สีเขียว การรับรู้สภาพปัญหาความร้อนในชุมชน มีผลต่อความต้องการพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะและรูปแบบในการจัดการที่ต่างกัน เช่น ความต้องการใช้พื้นที่นันทนาการ การจัดการดูแลพื้นที่โดยรัฐหรือชุมชน และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่ เป็นต้น

สำหรับประเด็นความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน การศึกษาพบว่าชุมชนแออัดซึ่งมีการอยู่อาศัยที่หนาแน่นจะมีข้อจำกัดด้านที่ดินในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ในขณะที่ชุมชนซึ่งมีความหนาแน่นต่ำมีความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อตอบสนองความต้องการที่สูงกว่า นอกจากนี้โอกาสในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชนนั้นยังขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชน โดยพบว่าชุมชนซึ่งมีพื้นที่ว่างจำนวนมากที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันราชการหรือสถาบันทางศาสนา จะมีโอกาสอย่างมากในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สีเขียว สำหรับชุมชนที่มีพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กหรือเป็นพื้นที่ซึ่งไม่สามารถรองรับกิจกรรมที่คนในชุมชนต้องการ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวอาจจำเป็นต้องพิจารณาพื้นที่ว่างอื่นๆ ภายในชุมชน หรือพื้นที่ว่างบริเวณโดยรอบชุมชน

การวางนโยบายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวแก่ชุมชนเมือง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวนั้นอย่างสูงสุดและกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวในชุมชนของตน การศึกษาได้เสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในพื้นที่ชุมชนเมืองโดยสามารถพิจารณาเป็น 2 ประการหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดพื้นที่สีเขียว ได้แก่ การวางแผนให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ และ 2) ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ในด้านการจัดพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชนพักอาศัยเขตเมือง รัฐบาลควรมีแนวทางในการลดความหนาแน่นของชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่าง จัดกิจกรรมในพื้นที่สีเขียวให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน พัฒนาเส้นทางเชื่อมระหว่างชุมชนกับพื้นที่สีเขียวที่อยู่ภายนอกเพื่ออำนวยความสะดวกในการไปใช้ประโยชน์ สำหรับด้านการบริหารจัดการ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมวางแผนเพิ่มพื้นที่สีเขียวและดูแลรักษาพื้นที่